

‘Het antisemitisme is een nieuw Westers kolonialisme’

De Egyptische intellectueel Muḥammad ‘Abdallāh ‘Inān over nazisme en antisemitisme 1934-1936

Lucia Admiraal

In dit artikel kijkt Lucia Admiraal naar de geschriften van de Egyptische schrijver Muḥammad ‘Abdallāh ‘Inān over het fascisme, nazisme en antisemitisme. Interessant aan dit artikel is hoe Admiraal een schets geeft van een liberale Arabisch-intellectueel in een periode waarvan vaak wordt gedacht dat veel Arabische leiders, zoals de toenmalige Mufti van Jeruzalem, het nazisme omarmden. Echter, zoals Admiraal aantoonde in deze studie van de teksten van ‘Inān, bestond er ook in de Arabische wereld verzet tegen het nazisme.

In dezelfde maand dat Adolf Hitler in Duitsland de macht greep in januari 1933, verscheen in Cairo de eerste editie van een tijdschrift voor literatuur, wetenschap en kunst: *al-Risāla* (De Boodschap). In dit tijdschrift zou gedurende het interbellum en de Tweede Wereldoorlog een aanzienlijk aantal artikelen en essays over het nazisme verschijnen, waarin niet zelden een kritisch standpunt werd geventileerd. Het tijdschrift was dan ook een overwegend liberaal en democratisch georiënteerd platform bestemd voor hoogopgeleide Arabieren binnen en buiten Egypte. De nadruk lag in de kopij sterk op de Arabisch-islamitische cultuur en er was daarnaast veel aandacht voor de culturele en politieke ontwikkelingen in Europa.¹

In januari 1934, een jaar na Hitler's machtsovername, verscheen een serie artikelen over het nationaalsocialisme van de hand van de Egyptische advocaat en intellectueel Muḥammad ‘Abdallāh ‘Inān (1896-1986).² Binnen *al-Risāla* was hij wellicht de auteur bij uitstek die zich interesseerde voor de ontwikkelingen in Nazi-Duitsland en fascistisch Italië. In de tweede helft van de jaren dertig publiceerde hij diverse artikelen die betrekking hadden op het fascisme en de groei van het racistische gedachtegoed in Europa. Zo liet hij zich in zijn serie uit 1934 zeer kritisch uit over de toenemende vervolgingen van joden en intellectuelen in Duitsland.

‘Ināns gedetailleerde visie op het nazisme zo kort na Hitlers machtsovername is opvallend. Niet alleen geeft hij in zijn artikelen blijk van een uitgebreide kennis van het nazisme, ook doorziet hij al in een vroeg stadium het gewicht en het gevaar van het antisemitisme binnen de ideologie. Volgens ‘Inān vormt het racisme, nog sterker dan het nationalisme, de basis van het nazisme. Bovendien presenteert hij het antisemitisme als een aanval op zijn eigen identiteit: niet alleen de joden, maar alle Semitische volkeren stonden immers onderaan de rassenhiërarchie van de nazi's. Uit zijn beschrijvende essays uit 1934 over de nazi-ideologie blijkt dat volgens ‘Inān

het racisme en het antisemitisme van de Nazi's niet los kon worden gezien van hun imperialistische ambities. Hij wordt gesterkt in zijn opvatting dat het nazisme en het antisemitisme nieuwe verschijnselen zijn van Westers kolonialisme door de Italiaanse bezetting van Ethiopië in 1935.

Het Midden-Oosten en het fascisme

‘Ināns publicaties over het fascisme en het racisme in Europa zijn interessant in het kader van een groeiend aantal wetenschappelijke publicaties over de contacten tussen de Arabische wereld en Nazi-Duitsland. In deze studies ligt de focus met name op de weerklank die het Nazisme zou hebben gevonden in Arabische landen. Niet zelden wordt het antisemitisme gepresenteerd als een wijdverspreid verschijnsel in het Midden-Oosten lang voor de stichting van Israël. Vaak uitgelicht is de bereidwilligheid van de Palestijnse Mufti van Jeruzalem, ‘Amīn al-Ḥusaynī, om samen te werken met de Nazi's. Zijn beroemde foto met Hitler tijdens een verblijf in Berlijn in 1941 is symbool gaan staan voor de vermeende band tussen het nazisme en de Arabische wereld.³

Diverse studies onderstrepen de ontvankelijkheid van de Arabische wereld voor het nazisme⁴ en wijzen daarbij regelmatig op de Nazipropaganda in de regio.⁵ Echter mede door zeer geringe raadpleging van Arabisch bronnenmateriaal ontbreekt concrete informatie over de wijze waarop de Nazipropaganda in de Arabische wereld is ontvangen. Inmiddels weten wij dus des te meer over het propaganda-apparaat van de nazi's in de regio, maar vrijwel niets over de consumenten van deze propaganda en hun reacties daarop. Wanneer het nazisme en de Arabische wereld met elkaar in verband worden gebracht ontbreekt aandacht voor de lokale context en diversiteit in het Midden-Oosten.

Recent onderzoek slaagt erin de onevenredige nadruk op nazi-sympathisanten in de Arabische wereld te nuanceren. In *Arab responses to Facism and Nazism* (2014) laten diverse auteurs zien dat het idee dat het fascisme in de jaren dertig en veertig moeiteloos aansluiting vond in de Arabische wereld de nodige nuance behoeft. Net als in Europa leidde de confrontatie met het fascisme tot discussie en het kritisch overdenken van de politieke orde in landen als Egypte, Syrië, Palestina, Libanon en Irak.⁶

In Egypte, sinds 1922 formeel onafhankelijk van Groot-Brittannië, was er in de jaren dertig sprake van een overwegend Europees gestuurd, parlementair politiek experiment dat tegelijkertijd gepaard ging met een in toenemende mate autoritaire monarchie en de opkomst van verschillende nationalistische bewegingen.⁷ Deze dynamische periode in de Egyptische politiek, in combinatie met de gelijktijdige politieke crises in Frankrijk en Groot-Brittannië, al decennia lang de ‘prototypen’ van parlementaire democratie voor Egypte, zorgde ervoor dat Egyptenaren met waakzame interesse de opkomst van het fascisme in Europa volgden.⁸ Egypte vormt daarmee een perfecte casus voor het bestuderen van het vraagstuk democratie versus dictatuur in het Midden-Oosten in het licht van het opkomende fascisme in Europa.

Van de diverse Egyptische kranten en tijdschriften uit het interbellum komt uit *al-Risāla* een zeer kritisch geluid naar voren over het opkomende fascisme in Europa.⁹ Muḥammad ‘Abdallāh ‘Inān nam hierin met het voortouw. Dit maakt hem een

relevante figuur binnen het gevarieerde Egyptische publieke debat over het fascisme en het nazisme in Europa. Een gedetailleerde analyse van 'Ināns artikelen over het nazisme gepresenteerd in *al-Risāla*, met een focus op zijn visie op het antisemitisme, levert zo een bijdrage aan het veranderende discours over fascisme en antisemitisme in het Midden-Oosten.

Muḥammad 'Abdallāh 'Inān: van socialist tot islamitisch historicus

Wanneer wij Muḥammad 'Abdallāh 'Ināns visie op het nazisme bestuderen is het van belang eerst kort een beeld te schetsen van zijn politieke en intellectuele leven. De rechtenfaculteit in Cairo waar hij in 1918 zijn diploma behaalde was in die tijd een broeinest van linkse revolutionairen. Vanaf jonge leeftijd was 'Inān dan ook politiek en journalistiek actief. Samen met de journalist Salāma Mūsa, de latere hoofdredacteur van het tijdschrift *al-Hilāl* (De Halvemaan) en oprichter van het eveneens invloedrijke tijdschrift *al-Majalla al-Jadīda* (Het Nieuwe Tijdschrift), richtte hij kort na de Egyptische revolutie van 1919 tegen het Britse bestuur een socialistische partij op.¹⁰

De partij viel al snel uit elkaar door interne splitsingen tussen hervormingsgezinde socialisten en uitdragers van revolutionair communistisch gedachtegoed. Uit ongenoegen met de volgens hem radicale, communistische koers van de partij en de misrepresentatie van het socialisme zou 'Inān uiteindelijk zijn politieke opvattingen laten varen. Voortaan zou hij een nationalistische, liberale politieke visie uitdragen. Hij sloot zich aan bij de liberale al-'Umma (De Natie) partij die later veranderde in al-Aḥrār al-Dustūriyyūn. (De Constitutionele Liberalen) en schreef voor de aan de partij gelieerde kranten *al-Siyāsa* (De Politiek) en *al-Siyāsa al-Uṣbū'īyya* (De Wekelijkse Politiek).¹¹

Behalve zijn werk als schrijver en advocaat doceerde 'Inān eind jaren veertig aan de Faculteit voor de Kunsten van de Fu'ād I universiteit (de latere Universiteit van Cairo) en was hij assistent-directeur bij de persafdeling van het ministerie van binnenlandse zaken.¹² Hij lijkt echter vooral zijn naam te hebben gevestigd als een prominente historicus op het gebied van de islamitische geschiedenis en Andalusië. Vanaf de jaren twintig schreef hij regelmatig over Arabische literatuur en geschiedenis in *al-Hilāl* en *al-Risāla*. Later schreef hij onder meer werken over de middeleeuwse islamitische staat in Andalusië, het leven en gedachtegoed van de Andalusische historicus en filosoof 'Ibn Khaldūn, en een geschiedenis van de prestigieuze islamitische al-Azhar universiteit in Cairo.

'Ināns journalistieke artikelen en essays uit de jaren dertig vormen de beginselen van zijn latere toewijding aan de geschiedschrijving van de Arabisch-islamitische cultuur. In *al-Risāla* lag veel nadruk op de Arabisch-islamitische cultuur en geschiedenis.¹³ Het tijdschrift werd al snel na de oprichting in 1933 een succes en werd tot in de jaren vijftig gepubliceerd in verschillende Arabische landen met een oplage van 15.000 tot 30.000 exemplaren.¹⁴ *Al-Risāla* was zowel een 'bolwerk' van het liberale kamp in Egypte als de uitdrager van een progressieve islamitische boodschap.¹⁵

Het nationaalsocialisme volgens 'Inān: 1934

Verspreid over vier weken verscheen vanaf 1 januari 1934 een serie artikelen van 'Inān over het nationaalsocialisme. Het eenjarig 'jubileum' van Hitlers machtsovername vormde de aanleiding voor een gedetailleerde terugblik op de geschiedenis van de beweging en de politieke ambities van het nazisme. Met de kennis van een historicus schetst hij een beeld van het succes van de nazipartij in Duitsland na de Eerste Wereldoorlog - toen nog de 'Grote oorlog' genoemd: Hitlers misbruik van de wanhoop onder de Duitse bevolking na het verdrag van Versailles, de oprichting van de SA en later de SS, de coup poging, de gevangenschap van Hitler, de publicatie van *Mein Kampf* en de groeiende massa volgelingen.¹⁶

In 'Ināns beschrijvingen van de politieke successen van de nazi's moet fascinatie niet met bewondering verward worden. Er klinkt vooral bezorgdheid uit door over de overwinningen die het fascisme boekt op de democratie in Europa. Hierin onderscheidt hij zich van een aanzienlijke groep Egyptische intellectuelen die in deze periode ook bewondering uitten voor het fascisme.¹⁷ Zo liet de hoofdredacteur van *al-Risāla* Hassan Al-Zayyāt in artikelen en columns aanvankelijk regelmatig zijn ontzag doorklinken voor de massale steun die het fascisme en het nazisme hadden weten te verwerven.¹⁸ In diverse andere artikelen uit 1934 en 1935 zou 'Inān de strijd die zich voltrok in Europa tussen democratie en 'tirannie' analyseren en bekritisieren, als ook de onkunde van de democratische machten Engeland en Frankrijk om de opmars van het nazisme een halt toe te roepen.

De wijze waarop Duitsland overspoeld werd door het nazisme noemt 'Inān een uniek fenomeen in de geschiedenis. 'Inān trekt parallellen met het Bolsjewisme in Rusland en het Kemalisme in Turkije, maar stelt vast dat van deze recente overwinningen en revoluties die van het Italiaanse fascisme en het Duitse nazisme, of het Hitlerisme (*Hitlariyya*), het meest indrukwekkend zijn geweest. Hij onderstreept de overeenkomsten tussen het Italiaanse fascisme en het nazisme in Duitsland die beide een opmars konden maken door politieke en economische crises. Beide ideologieën brachten bovendien 'de verpulvering' van de communistische partijen, het constitutionele systeem en de democratie met zich mee en ondermijnen de vrijheden van het individu. 'Inān herkent het Italiaanse fascisme in de nationalistische doelstellingen van de Nazi's en merkt op dat Mussolini een grote inspiratiebron vormde voor Hitler.

Maar er waren ook cruciale verschillen, met name op het gebied van de buitenlandse politiek. De imperialistische aard van beide ideologieën was 'Inān welbekend. De nazi's richtten echter vooralsnog hun aandacht inwaarts op het realiseren van de absolute macht. Hun expansionistische plannen, zoals de gehoopte *Anschluss*, waren tot dusver nog niet ten uitvoer gebracht. Deze hadden slechts de argwaan gewekt van de Europese democratische machten en daarnaast een nieuw vijandschap met de Sovjet-Unie gecreëerd.

Mussolini was echter het stadium van het vestigen van zijn absolute soevereiniteit al gepasseerd. Terwijl Duitsland vooral gefocust leek op Oost-Europa voor haar toekomstige buitenlandse beleid, richtte fascistisch Italië haar pijlen op het Middellandse Zeegebied. Het Italiaanse fascisme vormde daarmee op het gebied van de buitenlandse

الأزهر والحياة الفكرية

في العصر الفاطمي

للاستاذ محمد عبد الله عنان

عرضت لنا من قبل
فرصة للتعريف بنشأة
الأزهر الجامعية، وكيف
أنه أنشئ في البداية
ليكون مسجداً رسمياً
للدولة الفاطمية، ثم
نشأت صفته الجامعية
في ظروف عرضية، ولم
تلبث أن استقرت بعد

ذلك وتأملت؛ وذكراً ما كان للوزير ابن كاسن من كبير أثر في
اسباغ هذه الصفة العلية الجليلة على الأزهر، وكيف أنه يعتبر
منشئ الجامعة الأزهرية في معنى من المعاني

Inān in al-Risala, 20 april 1936

politiek een groter gevaar voor het Midden-Oosten en Noord-Afrika dan het nazisme. Maar pas in een later stadium zou het een wezenlijke bedreiging voor Egypte vormen in de beleving van 'Inān, zoals we zullen zien in zijn artikelen van na 1935.

Het cruciale element waarmee het nazisme zich volgens 'Inān van het Italiaanse fascisme onderscheidde was het racisme. Naast het nationalisme en het ideaal van de Duitse eenheid vormde het racisme volgens hem de kern van de ideologie. Het nazisme behoorde hiermee tot de gevaarlijkste van de revolutionaire bewegingen die in Europa het licht hadden gezien. Met dit racisme beïnvloedde het nazisme op haar beurt het Italiaanse fascisme, meent 'Inān, aangezien Mussolini in toenemende mate het gewelddadige, racistische begint pad te volgen.¹⁹

In *Mein Kampf*, waarvan sinds 1934 vertaalde fragmenten circuleerden in Egyptische en Arabische media²⁰, las 'Inān de uiteenzetting van de nazistische rassentheorie. Hij leerde dat Hitler de joden als decadent, egoïstisch en schaamteloze imitators op het gebied van humor en creativiteit bestempelde. Bovenal vormden zij volgens Hitler 'een staat binnen een staat', in welke positie zij diverse beroepsgroepen domineerden. Het joodse ras zou een gevaar vormen voor het vermeende superieure Arische ras en de beschaving afbreken.²¹

Voor 'Inān is het een voldongen feit dat de vernietiging van het Duitse jodendom een fundamentele doelstelling is van het nationaalsocialisme. Hoewel hij, net als diverse andere Egyptische auteurs die reageerden op de rassentheorie van het nazisme, het idee weerspreekt dat deze berust op enige wetenschappelijke grondslag, concludeert 'Inān in 1934: 'Het gevaarlijkste probleem dat voortkomt uit het nationaalsocialisme is de kwestie van het ras en zijn reiniging en superioriteit, met andere woorden: het jodenvraagstuk.'

Opmerkelijk is dat 'Inān het antisemitisme (*al-khuṣūma al-sāmiyya*) in Nazi-Duitsland als een allesbehalve nieuw fenomeen beschouwt. Niets van wat Hitler in *Mein Kampf* over de joden schrijft bevat iets nieuws, het is slechts een echo van een al langer bestaande jodenhaat. 'Inān verwijst hiermee niet naar de Jodenvervolgingen en de vorming van getto's in de Middeleeuwen en de Vroegmoderne Tijd in Europa, maar naar de negentiende eeuw, toen antisemitische denkers en schrijvers als Ernest Renan in Frankrijk bijdroegen aan de verspreiding van het anti-Joodse denken.

Maar uiteindelijk was Duitsland in deze periode de ultieme broedplaats van het antisemitisme. 'Inān legt zijn lezers uit hoe keizer Bismarck de joden aanvankelijk steunde omdat hij onder hen veel medestanders vond voor de Duitse eenheid en hij hen goed kon gebruiken voor zijn imperiale politiek. Maar toen de vereniging van Duitsland eenmaal was bewerkstelligd zette hij het antisemitisme in als een politiek wapen, een ontwikkeling die volgens 'Inān 'escaleerde zonder einde'.²²

Op 'Inān's visie op de oorsprong van het antisemitisme volgt een beschrijving van het geweld, de wreedheid en de snelheid waarmee joden op dat moment in Nazi-Duitsland worden vervolgd en uitgesloten van verschillende beroepsgroepen. Tot zijn grote verontwaardiging worden talloze joodse ambtenaren, artsen en academici uit hun functie ontheven. Hij schrijft: 'De Duitse regering laat de joden geen enkel politiek of burgerlijk recht meer na, behalve de ontkenning daarvan. Zij [de joden] hebben geen enkel legitiem bestaansmiddel meer.'²³

Maar niet alleen de joden, ook intellectuelen en communisten worden op wrede wijze vervolgd door de nazi's, al lijkt 'Inān zich over de ondergang van deze laatste groep minder

te bekommeren. Het Bolsjewisme vormde volgens hem dan ook een even groot gevaar als het fascisme in Italië en het nazisme in Duitsland. Des te meer trekt hij zich het lot aan van de duizenden intellectuelen die het recht op vrijheid van meningsuiting wordt ontnomen.

Het nazisme vormt volgens 'Inān niet alleen een gevaar voor de joden, maar ook voor de idealen van de verlichting en de democratie. Als intellectueel uit het liberale kamp vormt het nationaalsocialisme zo ook een aanval op 'Ināns persoonlijke overtuigingen. De controle van de media en de publieke opinie vormt volgens 'Inān een van de gevaarlijkste krachten van dictatoriale regimes. In een essay uit 1935 over de vernietiging van de vrije pers onder tirannieke systemen schrijft 'Inān uitgebreider over de bedreiging van vrijheid en democratie in Duitsland, waar de nazi's de pers met ijzeren hand hebben omklemd. Hij schrijft: 'De media dragen de raciale principes uit van het Nazisme en verkondigen de superioriteit van het Arische ras en de minderwaardigheid van de Semitische volkeren. Ondertussen blijft het Duitse volk onwetend over de gruwelijke misdaden die de nazi's begaan.'²⁴

Racisme en antisemitisme als nieuw kolonialisme 1935-1936

Het nazisme ondermijnde de door 'Inān zo gekoesterde idealen van de verlichting en de democratie. Maar Hitlers ideologie vormde voor hem ook op een andere manier een persoonlijke aanval. 'Inān schrijft dat het nationaalsocialisme alle volkeren van de Middellandse Zee, de semitische volkeren en de volkeren uit het verre Oosten, als zwakkere en minderwaardige rassen ('*agnās munḥaṭṭa*) beschouwt die onderworpen dienen te worden door het Germaanse ras.

Het westerse raciale superioriteitsgevoel is volgens 'Inān een algemeen Europees verschijnsel dat diverse lokale vormen aanneemt. In het bijzonder in Nazi Duitsland hebben raciale en etnische theorieën veel invloed, schrijft 'Inān: 'Hieruit komen verbijsterende beweringen voort die klaarblijkelijk het effect hebben van de onderdrukking en de gewelddadige, georganiseerde vervolging van de joden en de krachtige oproep tot haat en minachtig voor de semitische en oosterse rassen.'²⁵

Vanaf 1935 is er in de artikelen van 'Inān een interessante verschuiving te markeren. Waar hij eerst vooral de nadruk legde op het nazisme als het meest gevaarlijke voorbeeld van tirannie en racisme in Europa, spreekt hij nu in toenemende mate in brede termen over 'Europees' racisme en kolonialisme. De directe aanleiding voor deze verschuiving in zijn visie lijkt de Italiaanse bezetting van Ethiopië in oktober 1935. Voor veel Egyptenaren was dit het eerste moment waarop het fascisme een concrete dreiging begon te vormen voor hun eigen land. Er is dan ook een omslag te zien in de publieke opinie ten aanzien van het fascisme rond deze periode.²⁶

Een andere ontwikkeling in de Egyptische publieke opinie is de afwijzende houding tegenover het Zionisme en de groeiende joodse immigratie naar Palestina. Hoewel het antisemitisme in Europa over het algemeen met bezorgdheid werd aangezien in Egypte, werd het Zionisme geen geschikte oplossing gevonden voor dit probleem. Sterker nog, door het antisemitisme en het idee van een joods ras tegen te spreken, ontkenden verschillende intellectuelen de kern van het Zionisme.²⁷

Bij 'Inān, wiens sterke empathie voor de slachtoffers van het antisemitisme in Europa doorklinkt in zijn schrijven, is dit niet het geval. Over het Zionisme schrijft hij eerder met een zekere bewondering in het licht van de historische Jodenvervolgingen in Europa. In augustus 1935 omschrijft hij in 'Herinneringen aan de Dreyfusaffaire' de golf van antisemitisme die volgde op deze zaak als een 'grote klap' voor het jodendom. Theodor Herzl stelde in deze periode met zijn 'vlammende pen' het jodendom in staat haar krachten te bundelen. Maar pas na de Eerste Wereldoorlog kwam eindelijk het besef dat de joden zich niet achter de veiligheid van de democratie kunnen verschuilen, aldus 'Inān. Sindsdien koerst het jodendom richting Palestina om haar droom te realiseren: 'de terugkeer naar het land van Salomon'.²⁸

Er is bij 'Inān niet zozeer sprake van identificatie met de joden die worden vervolgd in Duitsland vanwege deze 'gedeelde' antisemitische aanval. Noch wekt hij de suggestie dat zij een onderdeel vormen van het Midden-Oosten. Wel plaatst hij hun vervolging in Duitsland binnen een al eeuwen bestaand racisme in het Westen die alle niet-Westerse volkeren, waaronder de semitische volkeren, als minderwaardig beschouwt. Ook dit bredere racisme is, net als het antisemitisme, geen nieuw verschijnsel. Het racisme van het nationaalsocialisme is voor 'Inān slechts een nieuw soort Westers kolonialisme, dat het Oosten altijd als een prooi heeft gezien.

Vier maanden na het uitbreken van de oorlog tussen Italië en Ethiopië publiceerde 'Inān een artikel in *Al-Risāla* onder de titel: 'De wind van het racisme die over Europa waait'. De bezetting van Ethiopië door de Italiaanse fascistie noemde hij een 'barbaarse oorlog' in naam van het kolonialisme. Hij identificeerde zich duidelijk met het onderdrukte Ethiopische volk en spreekt de hoop uit dat hun opstand het verzet onder andere 'zwarte' en 'gekleurde' volkeren kan aanwakkeren. Het fascisme was een onstuitbare dreiging voor de zwakkere staten in de wereld en ondermijnde alle internationale vredesafspraken. Desondanks was 'Ināns hoop nog steeds op de overwinning van de democratie gevestigd.²⁹

In 1934 wees 'Inān in zijn essays al op de onmacht van Groot-Brittannië en Frankrijk om tegenwicht te bieden aan het fascisme, maar bleef daarbij het democratische karakter van de twee landen benadrukken. Maar in zijn artikel over het racisme in Europa uit 1936 komen de twee democratische machten er inmiddels niet veel beter vanaf dan de fascistie. Frankrijk keurt de strijd in Ethiopië slechts af wegens haar koloniale belangen in Afrika en de Nijldelta. De Britten willen op hun beurt blijven heersen over een uitgestrekt imperium van 'gekleurde volkeren' en zien het fascisme als een bedreiging van de Britse suprematie in het Middellandse Zeegebied. Uiteindelijk, schrijft 'Inān, worden Frankrijk, Groot-Brittannië, Italië en Duitsland allen verenigd door hun racistische superioriteitsgevoel en het imperialisme van de blanken ('*ista'mār al-bīd*).³⁰

Zoals in zijn eerdere beschrijvingen uit 1934 van het antisemitisme benadrukt 'Inān dat de racistische tendens in Europa, die met de dag heviger wordt, geen recent fenomeen is. De onderdrukking van het Ethiopische volk is slechts één uitkomst van het koloniale Europese racisme. Maar de gevolgen van het groeiende racisme manifesteren zich het duidelijkst in Nazi-Duitsland, waar de Jodenvervolgingen steeds systematischere en gewelddadige vormen aannemen. Hij wijst ook naar Polen,

Hongarije en Roemenië, waar de joden net als in Duitsland massaal worden vervolgd. Een andere belangrijke kwestie omtrent het racisme is ‘de kreet van het gele gevaar’ in Europa. Sinds Japan de strijd met Rusland won en delen van China kon bezetten, heerst in Europa de angst voor het verlies van de koloniale hegemonie in het verre Oosten.

De racistische tendens in Europa verklaart ‘Inān door de historische strijd tussen Oost en West en het christendom en de islam. Hij schrijft:

‘Wij hoeven niet terug te keren naar de dagen van de kruistochten om ons de werkelijkheid van racistisch Europa voor te stellen. Het volstaat om ons de militaire en politieke kolonisatie te herinneren die Europa de Oosterse volkeren heeft opgelegd uit naam van de beschaving en raciale, culturele en maatschappelijke superioriteit. Terwijl [het kolonialisme] werd ondersteund door evangelische missies, plaveide het de weg voor de vernietiging van de Oosterse geloofsovertuigingen.’³¹

Van de kruistochten en het christelijke missiewerk tot het antisemitisme en de oorlog in Ethiopië: het past voor ‘Inān allemaal binnen het koloniale superioriteitsgevoel van de Europese machten. Tekenend is dan ook zijn opmerking: ‘Het Europa van vandaag de dag, is net zoals zij gisteren was.’³²

Conclusie

Uit de publicaties van Muḥammad ‘Abdallāh ‘Inān tussen 1934 en 1936 in *al-Risāla* klinkt een harde kritiek door op het nazisme en het antisemitisme in Duitsland. Volgens ‘Inān is het nazisme de gevaarlijkste ideologie die in Europa op dat moment aan een opmars bezig is. In zijn commentaar op het nazisme klinken duidelijk ‘Ināns democratische en liberale politieke overtuigingen door. Hij ziet de opkomst van het nazisme in Europa dan ook als een onderdeel van de cruciale, mondiale strijd tussen democratie en dictatuur en tussen de idealen van de Verlichting en het militarisme en materialisme van het fascisme.

De rassentheorie en het antisemitisme vormen volgens ‘Inān de kern van het nazisme. Aangezien alle Semitische volkeren door de Nazi’s als minderwaardige rassen worden beschouwd, vormt Hitlers ideologie ook een aanval op zijn eigen identiteit als Arabier. ‘Inān maakt het antisemitisme daarnaast tot een onderdeel van een historisch Westers kolonialisme in het Oosten. Deze opvatting blijft echter aan de oppervlakte in zijn artikelen uit 1934, toen het fascisme nog geen concrete dreiging vormde voor het Midden-Oosten en Noord-Afrika.

Opvallend is dat ‘Inān, ondanks de prangende crisis in Palestina, nauwelijks kritiek uit op het Zionisme. Mogelijk is dit een resultaat van zijn sterke interesse voor de geschiedenis van het antisemitisme in Europa en empathie voor de joodse slachtoffers waarvan zijn artikelen getuigen.

Meer conform het Egyptische publieke debat is ‘Ināns radicalisering van zijn visie op het racisme na de inval van de Italiaanse fascistten in Ethiopië. De opinie van veel contemporaine Egyptische intellectuelen, van wie sommigen aanvankelijk bewondering voor het fascisme te kennen hadden gegeven, sloeg om

in afwijzing. In 1935 is ‘Inān nog steeds van mening dat het meest gewelddadige en systematische racisme zich manifesteert in Nazi-Duitsland. Maar zowel de Jodenvervolgingen als de onderdrukking van het Ethiopische volk zijn slechts moderne uitkomsten van een historische racistische tendens in Europa.

In ‘Ināns artikelen uit 1935 en 1936 is Europa niet alleen maar het strijdtoneel van de krachtmeting tussen democratie en dictatuur, maar ook van een voortdurende strijd om de koloniale hegemonie. Er is een verschuiving te zien in zijn visie op het nazisme van een prodemocratisch naar een overwegend antikoloniaal discours. De artikelen van ‘Inān vormen daarmee een interessante reflectie van het spanningsveld tussen autoritarisme, democratie en antikolonialisme in Egypte in de jaren dertig.

Lucia Admiraal voltooide in 2015 de master Midden-Oosten studies aan de Universiteit van Amsterdam, waar zij eerder Geschiedenis en Arabische taal en cultuur studeerde. Haar interesse gaat uit naar Arabische en Joodse intellectuele geschiedenis in Egypte, Israël en de Palestijnse gebieden.